

CAN Europe: NDC-të mund të shërbejnë si plane zhvillimi dhe investimi për Ballkanin Perëndimor në përputhje me Marrëveshjen e Parisit

Bruksel, 14 Maj 2025 – Me raundin e tretë të Kontributeve Kombëtare të Përcaktuara (NDC) që pritet në fillim të vitit 2025, Rrjeti për Veprim Klimatik (CAN) Europe paraqet një sërë rekomandimesh politike duke u bërë thirrje qeverive të Ballkanit Perëndimor të rrisin ambicien klimatike dhe të dorëzojnë NDC gjithëpërfshirëse, pjesëmarrëse dhe të forta. Nëse zhvillohen siç duhet, këto plane mund të shërbejnë si bazë për një tranzicion të drejtë energjetik dhe zhvillim të qëndrueshëm, në përputhje me objektivin e Marrëveshjes së Parisit për kufizimin e ngrohjes globale në 1.5°C.

Vendet e rajonit janë ndër më të prekshmet nga ndryshimet klimatike në Evropë, ndërkohë që qymyri vazhdon të dominojë prodhimin e energjisë elektrike dhe planifikimi i përshtatjes mbetet i fragmentuar. Në të njëjtën kohë, rajoni është zotuar për neutralitet klimatik deri në vitin 2050 dhe pritet të harmonizohet me acquis e BE-së për klimën, si pjesë e aspiratave për anëtarësim. Cikli i NDC-ve 2025–2035 ofron një mundësi vendimtare për të përputhur planet klimatike kombëtare me këto angazhime dhe për të mbështetur një transformim sistemik në të gjitha sektorët. Për më tepër, me afrimin e COP30 në Belém dhe me vëmendjen ndërkombëtare të përqendruar te ambicia globale, rajoni ka një mundësi në kohë për të treguar udhëheqje dhe përkushtim të fortë ndaj drejtësisë klimatike – si në vend, ashtu edhe në skenën ndërkombëtare. Për të përdorur NDC-të si plane investimi, vendet e Ballkanit Perëndimor duhet gjithashtu të përcaktojnë qartë sasinë dhe llojin e financimit të nevojshëm.

Chiara Martinelli – Drejtore e CAN Europe:

“Viti 2035 shënon pikën e mesit ndërmjet fillimit të zbatimit të NDC-ve nga shumica e vendeve në vitin 2020 dhe objektivit të neutralitetit klimatik për vitin 2050 të premtuar nga shumë vende, përfshirë Ballkanin Perëndimor. Tani është pothuajse mundësia e fundit për të konsoliduar planet kombëtare dhe për të ofruar një vizion të qartë që adreson dy sfida kryesore për Ballkanin Perëndimor: vendosja e një niveli ambicieje mjaftueshëm të lartë për të qenë i besueshëm për dekarbonizimin deri në vitin 2050, dhe përcaktimi i një afati të përputhshëm për daljen nga përdorimi i qymyrit.”

Dokumenti i ri politik i CAN Europe dhe organizatave të shoqërisë civile në Ballkanin Perëndimor thekson pritshmëritë kryesore për NDC-të e vitit 2025, duke u bazuar në Udhëzimet NDC 3.0 të CAN International. Dokumenti përshkruan veprimet konkrete që nevojiten për të rritur ambicien dhe besueshmërinë, duke përfshirë barazinë, pjesëmarrjen dhe financimin në planet kombëtare.

Rekomandimet kryesore:

- **Përputhshmëria me shkencën dhe barazinë:** Vendosi objektiva gjithëpërfshirës për uljen e emetimeve për vitet 2030 dhe 2035 në përputhje me skenarët 1.5°C dhe parimet e kontributit të drejtë, si dhe dorëzoni strategji afatgjata që synojnë neutralitetin klimatik më së largu brenda vitit 2050.
- **Dalja nga lëndët djegëse fosile:** Ndalohet subvencionimi i qymyrit dhe zgjerimi i përdorimit të lëndëve fosile. Të gjitha vendet duhet të angazhohen për daljen e plotë nga qymyri deri në vitin 2040 dhe të rrisin me shpejtësi efikasitetin energjetike dhe sistemet e energjisë së ripërtëritshme që respektojnë të drejtat e njeriut.
- **Zbatimi i planeve për një tranzicion të drejtë:** Qeveritë duhet të mbështesin komunitetet që varen nga qymyri dhe të sigurojnë dialog social, mbrojtje të punës dhe masa klimatike të ndjeshme ndaj gjinisë në planet e tyre të tranzicionit.
- **Rritja e përshtatjes:** Të gjitha NDC-të duhet të përfshijnë objektiva për përshtatjen që janë në përputhje me planet kombëtare të përshtatjes dhe që adresojnë rreziqet specifike për rajonin, përfshirë përmbytjet, zjarret në pyje dhe thatësitë.
- **Pjesëmarrje dhe mbrojtje të të drejtave:** NDC-të duhet të bazohen në qasje të bazuar në të drejtat dhe të garantojnë pjesëmarrje kuptimplotë të të gjithë akterëve, përfshirë të rinjtë, gratë dhe komunitetet e prekura, në fazat e planifikimit, zbatimit dhe monitorimit.
- **Mobilizimi i financimit:** NDC-të duhet të funksionojnë si strategji investimi. Vendet duhet të përshkruajnë qartë nevojat dhe prioritetet financiare dhe të përmirësojnë qasjen në financimin klimatik të BE-së dhe në mekanizmat ndërkombëtarë të mbështetjes.

Frosina Antonovska – Koordinatorë e Politikave për Klimën dhe Energjinë:

“Për Ballkanin Perëndimor është e rëndësishme të njihet potenciali i NDC-ve për të adresuar dhe mbështetur objektivat e zhvillimit kombëtar përtej zbutjes së ndryshimeve klimatike. Këto plane klimatike kombëtare mund të shërbejnë gjithashtu si plane dhe strategji kombëtare për investime dhe zhvillim, duke udhëhequr vendet drejt një transformimi të qëndrueshëm dhe të qëndrueshëm në kohë. NDC-të duhet të jenë pjesëmarrëse, të përqendruara te komuniteti dhe të shfaqin një angazhim të fortë ndaj objektivave klimatike globale, duke adresuar njëkohësisht prioritetet dhe sfidat zhvillimore vendore.”

Në shkurt 2025, Mali i Zi u bë vendi i parë në rajon që dorëzoi NDC-në e tij të përditësuar, ndërsa Kosova miratoi kontributin e saj të parë vullnetar. Këto zhvillime tregojnë se udhëheqja është e mundur – por të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor duhet të ndjekin shembullin me NDC të përditësuar dhe t'i forcojnë ato në muajt në vijim.

